

Flodkräfta i Kronobergs län 2012

inventering och förslag på åtgärder för bevarande av flodkräftan

LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN

Flodkräfta i Kronobergs län 2012

-inventering och förslag på åtgärder för bevarande av flodkräftan

Text: Johan Martinsson

Omslagsbild: Olof Lessmark, *Flodkräfta*.

ISSN 1103-8209, Meddelande nr 2012:23

Utgiven av

Innehåll

Inledning	4
Åtgärder för att skydda flodkräftbestånd	5
Hindra spridning av kräftpest	5
God livsmiljö	5
Överväganden beträffande övriga tänkbara skyddsåtgärder	6
Desinfektering	6
Hindra naturlig spridning av kräftor	6
Metod	6
Resultat	7
Alsterån	8
Lyckebyån	9
Mörrumsån	9
Nättrabyån	9
Ronnebyån	10
Bräkneån	11
Mieån	12
Skräbeån	13
Helgeån	14
Lagan	15
Sammanfattning	17
Referenser	17

Introduktion

Flodkräftan (*Astacus astacus*) är en rödlistad art och klassad som hänsynskrävande (Åtgärdsprogram för bevarande av flodkräfta, Fiskeriverket och Naturvårdsverket 1998). Under det senaste århundradet har flodkräftan i Sverige minskat dramatiskt, främst till följd av kräftpest och introduktion av signalkräfta i svenska vatten. Vid sekelskiftet uppskattades årsfångsten av flodkräfta i Sverige vara 600-1000 ton, under 1900-talet har denna siffra reducerats med ca 95 %. I Kronobergs län har ursprungliga flodkräftan drabbats hårt av kräftpest och återfinns bara i ett fåtal vatten.

Det allvarligaste hotet mot flodkräftan är kräftpest. Kräftpest är en sjukdom orsakad av en sötvattenssvamp som är en mycket specifik parasit på kräftor. Flodkräftan saknar helt immunitet mot denna svamp och har således en mycket hög mortalitet för denna parasit.

Signalkräftan introducerades i Sverige 1960 med syfte att ersätta flodkräftan i de vatten där den försvunnit till följd av kräftpest. Signalkräftan är mycket lik flodkräftan både ekologiskt och morfologiskt. Anledningen till att signalkräftan utgör ett hot mot flodkräftan beror på att kräftpestsvampen är parasit på nästan alla populationer av signalkräfta. Signalkräftan har samexisterat med kräftpestsvampen under en mycket lång tid och är därför mer resistent mot kräftpest än flodkräftan. Detta innebär att signalkräftan är bärare av kräftpest och en introduktion av signalkräfta i ett specifikt vatten medför att vattnet blir infekterat av kräftpest i en överskådlig framtid och återintroduktion av flodkräfta blir därför omöjlig.

Syftet med denna rapport är att uppdatera tidigare inventering samt att åskadliggöra förändringar i utberedningen av flodkräfta i Kronobergs län.

Åtgärder för att skydda flodkräftbestånd

De viktigaste åtgärderna för att skydda flodkräftan är att förhindra spridning av kräftpest och att upprätthålla en god livsmiljö. Följande åtgärder samma som från den senaste rapporten om flodkräfta i länet (Länsstyrelsen i Kronoberg, 2000). Under dessa tolv år har det inte framkommit något ny kunskap eller anledning till att revidera de föreslagna åtgärderna.

Hindra spridning av kräftpest

Spridning av kräftpest sker huvudsakligen genom att friska kräftor kommer i direkt kontakt med smittade kräftor eller kräftdelar. Smittade kräftor kan spridas genom att de vandrar till andra vattenområden. Smittade kräftor och kräftdelar sprids också av människor och djur.

Andra möjliga spridningsvägar för kräftpest är transport av stora vattenvolymer från ett vatten till ett annat, t.ex. vid fiskutsättningar, liksom användande av betesfisk från smittade vatten. Det har visats att sporer av pest kan överleva tillfälligt på regnbågslax, vilket kan innebära en risk för smittspridning vid fiskutsättningar. Risken för att smitta ska spridas med betesfisk vid kräftfiske kan dock elimineras helt genom att fisken fryses innan den används.

För att hindra spridning av kräftpest måste följande bestämmelser följas:

1. Det är förbjudet att utan föregående desinfektering använda redskap för kräftfiske i ett vatten om redskapet i fråga tidigare använts för fiske i ett annat vatten.
2. Det är förbjudet att förvara eller kasta kräftor eller delar av kräftor i ett annat vatten än där de fångats.
3. Det är förbjudet att i ett vatten rengöra eller kasta emballage i vilket kräftor från ett annat vatten förvarats.
4. För att sätta ut kräftor eller flytta kräftor från ett vattenområde till ett annat eller för att anlägga och driva kräftodling krävs tillstånd av länsstyrelsen.

Dessa bestämmelser finns redan i rådande lagstiftning (Förordning om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen; SFS 1994:1716).

För att dessa bestämmelser ska följas bättre riktar man mer information till allmänheten. Detta sker redan i mycket stor omfattning genom information från länsstyrelsen via telefonkontakter, informationsmöten och media. Yrkes- samt sportfiskare är i regel väl underrättade om de gällande reglerna. Den redan existerande informationen kan kompletteras med broschyrer och anslag vid vatten med flodkräftbestånd.

God livsmiljö

För att skydda flodkräftor är det viktigt att en bra vattenmiljö upprätthålls. Kräftor hör till de vattenlevande organismer som är mest känsliga för förorening och flodkräftvatten är prioriterade vid kalkning.

Reglering, dikning och annan vattenverksamhet kan också ha en negativ inverkan på flodkräftan. Speciell hänsyn till kräftor måste därför tas vid alla typer av åtgärder som berör vatten.

Överväganden beträffande övriga tänkbara skyddsåtgärder

Desinfektering

Kräftpest kan teoretiskt även spridas med andra fuktiga föremål än kräftfiskredskap, men det torde sakna praktisk betydelse. Det finns inga tecken på att pest spridits av våta sjöfåglar, kanoter, båtar, fiskeredskap, badkläder m.m. Regler om att föremål utöver kräftfiskredskap ska desinfekteras innan de flyttas till flodkräftvatten saknar därför betydelse. Det finns heller inget lagrum som ger möjlighet att införa sådana bestämmelser.

Hindra naturlig spridning av kräftor

Vandringshinder

Kräftor, liksom alla andra vattenlevande djur, strävar efter att vandra och sprida sig till nya områden. Fördämningar, fall och områden som är olämpliga för kräftor att leva i eller svåra att passera, som sänkta, grunda, sedimentrika sjöar och starkt försurade vatten, hindrar spridning av kräftor och därmed kräftpest.

Få fördämningar är varaktiga vandringshinder för kräftor. Temporärt kan vissa dammar fungera som hinder för spridning av kräftor. Att anlägga och utforma dammar så att de blir vandringshinder för kräftor är svårt. För sådana åtgärder krävs också i regel tillstånd i form av vattendom. Länsstyrelsen ser inget behov av att vandringshinder anläggs för att skydda kvarvarande flodkräftbestånd.

Ålutsättningar

Ett sätt att skydda kvarvarande flodkräftbestånd längst upp i grenar av vattendragen kan vara att hålla vatten nedströms dessa tomma på kräftor. Intensiva ålutsättningar kan så gott som utrota kräftorna och pesten får därmed små möjligheter att spridas genom sådana områden.

Att sätta ut ål inom vissa områden, så att kräftbestånden blir obetydliga och att pest inte kan spridas, kräver dock noggranna överväganden från fall till fall, eftersom ål som sprider sig uppströms starkt kan reducera skyddsvärda kräftbestånd. Åtgärden torde knappast helt utrota kräftorna utan istället medföra att små, ej uppskattningsbara, bestånd lever kvar. Ål kan också skada högvastade kräftvatten, vilket inte kan motiveras av att tiden förlängs innan pesten drabbar flodkräftbestånd uppströms.

Metod

En inventering av flodkräftbeståndet i länet genomfördes sommaren 2000. Inventeringen gjordes med hjälp av enkätutskick till samtliga fiskevårdsområden i länet, samt med kompletterande telefonuppgifter.

I denna undersökning har telefonkontakt under oktober och november 2012 tagits med personer som vid den tidigare studien uppgett att de haft vetskap om i vilka vatten det förekommit flodkräfta. Personerna i fråga är ofta aktiva inom fiskevårdsområdet, alternativt bor de i närheten av det berörda vattendraget/sjön.

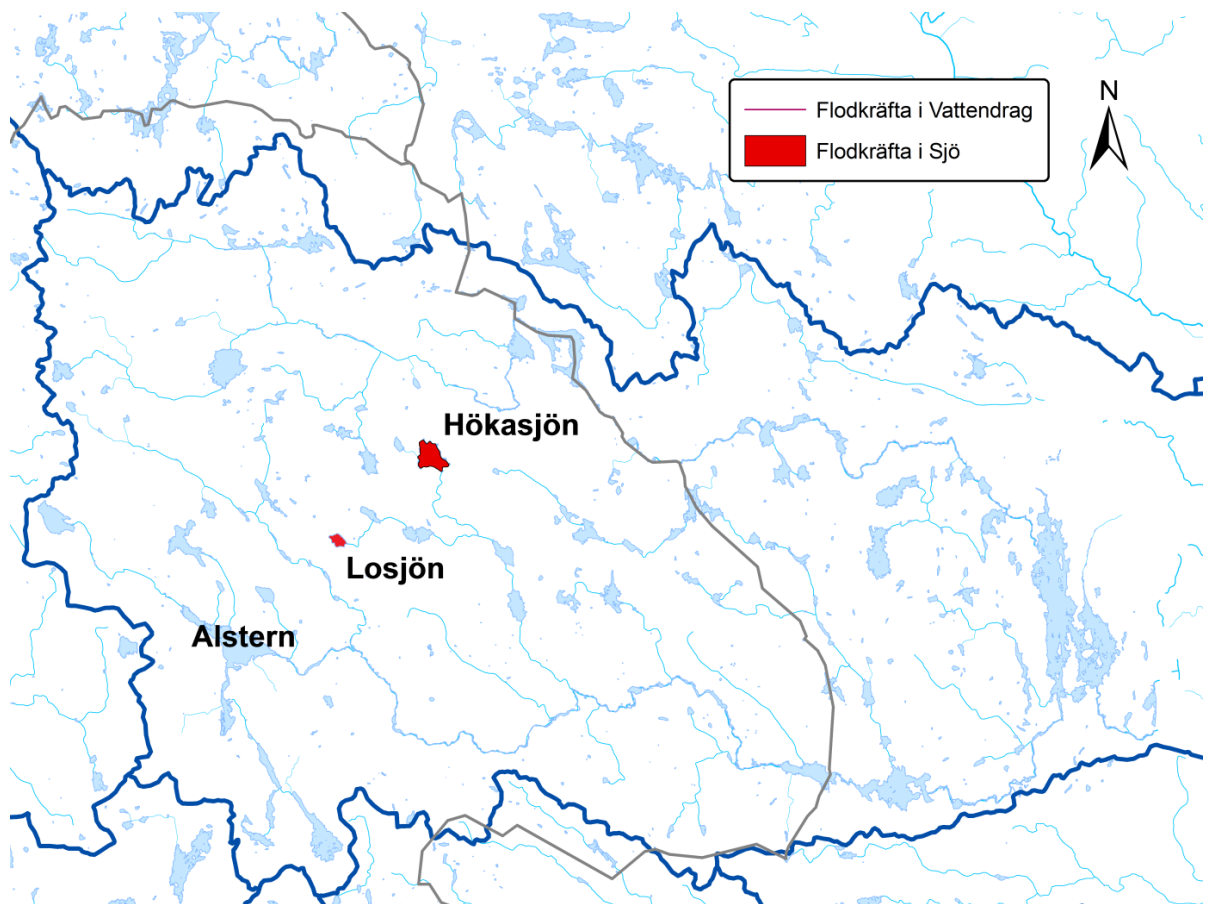
De lämnade uppgifterna har sedan sammanställts och nya kartor över bestånden av flodkräfta i länets vatten har ritats med avseende på avrinningsområde.

Resultat

Nedan ges en sammanfattning av förekomsten av flodkräfta för de olika vattensystemen samt de kontakter som tagits och för den information som givits. Figur 1-8 visar länets vattensystem och de vattendrag och sjöar där flodkräfta förekommer 2012. Tabell 1 är en sammanfattning av den insamlade informationen samt en jämförelse med inventeringen år 2000.

Alsterån

- 2012-10-29 – **Hökasjön**. Pest kom 2007 och slog ut beståndet. Provfiske har ägt rum varje år sedan dess utan resultat, fram tills 2012 då man fick upp 2 stycken stora hankräfter. Inga signalkräfter har påträffats.
- 2012-10-29 – **Krogöl**. Finns inga flodkräfter kvar i Krogöl, inplanterades för ca 10-12 år sedan, försvann för ca 5 år sedan. 2010 påträffades signalkräfta i sjön. Vid provfiske 2012 fick man inte upp någon kräfta, varken flodkräfta eller signalkräfta.
- 2012-10-29 – **Losjön**. Finns ett litet bestånd flodkräfta i sjön. Vid provfiske 1 augusti 2012 fick man 8 flodkräfter på 20 burar. Signalkräfta har ej observerats.
- 2012-10-29 – **Marskogssjön**. Finns inga flodkräfter i sjön, började försvinna för ca 10 år sedan. Signalkräfta finns.

Figur 1. Förekomst av flodkräfta inom Alsterån.

Lyckebyån

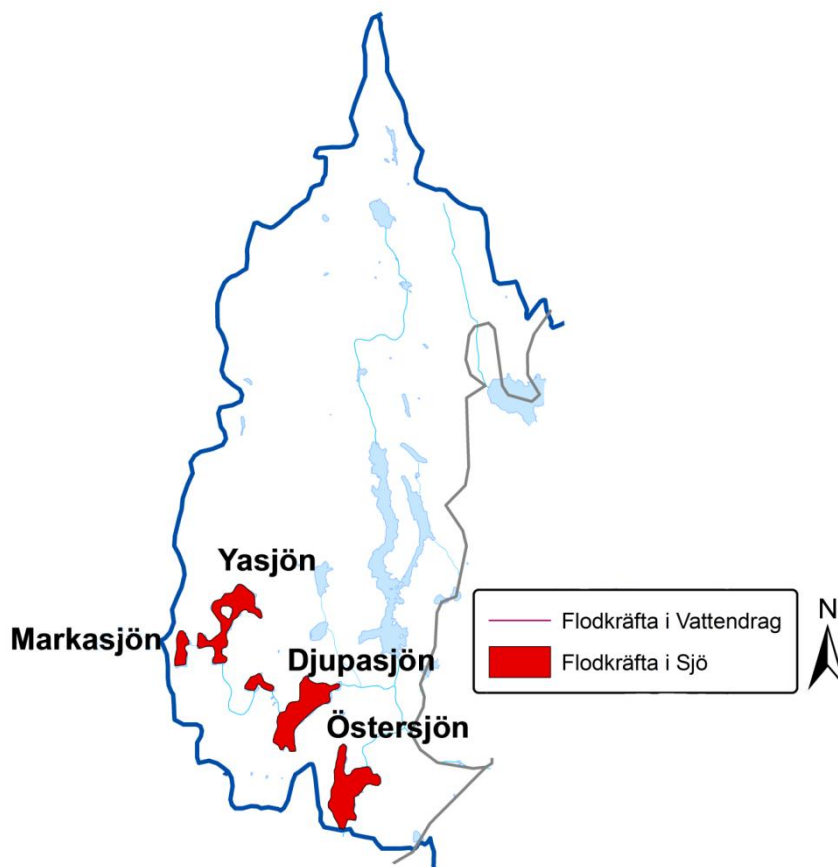
- **Mosjön.** Ingår inte i en fiskevårdsförening. Uppgift från 2007, 30 signalkräfter togs upp. Fick tidigare som bäst 50 flodkräfter på 15 burar. Kan anta att flodkräftorna idag är borta. Uppgift saknas.

Mörrumsån

- 2012-10-25 – **Fiolen.** Planterade in flodkräfter för ca 10 år sedan. Får inga flodkräfter vid fiske, har inte heller fått upp några signalkräfter. Finns uppgifter om att stora mängder ål är utsatt i sjön. Flodkräftorna är förmodligen borta.
- 2012-10-26 – **Frösjön.** Gjort provfisket i sjön utan att få några flodkräfter. Senaste observation av flodkräfter var för ca 6-7 år sedan. Inga signalkräfter har heller påträffats.

Nättrabyån

- 2012-10-29 – **Yasjön, Markasjön, Djupasjön, Stensjön, Östersjön.** Finns ett litet bestånd flodkräfta i alla sjöarna. Med tillstånd från Länsstyrelsen i Blekinge planterades det ut 1100 flodkräfter i Stensjön 2011.

Figur 2. Förekomst av flodkräfta inom Nättrabyån.

Ronnebyån

- 2012-10-24 – **Östersjön**. Bra flodkräftbestånd. Storlek 70-90 mm.
- 2012-10-25 – **Östersjön**. Vittjar burar i Östersjön. Får 9 kräftor på 20 burar i storleksordning 80-110 mm.

Figur 3. Förekomst av flodkräfta inom Ronnebyån.

Bräkneån

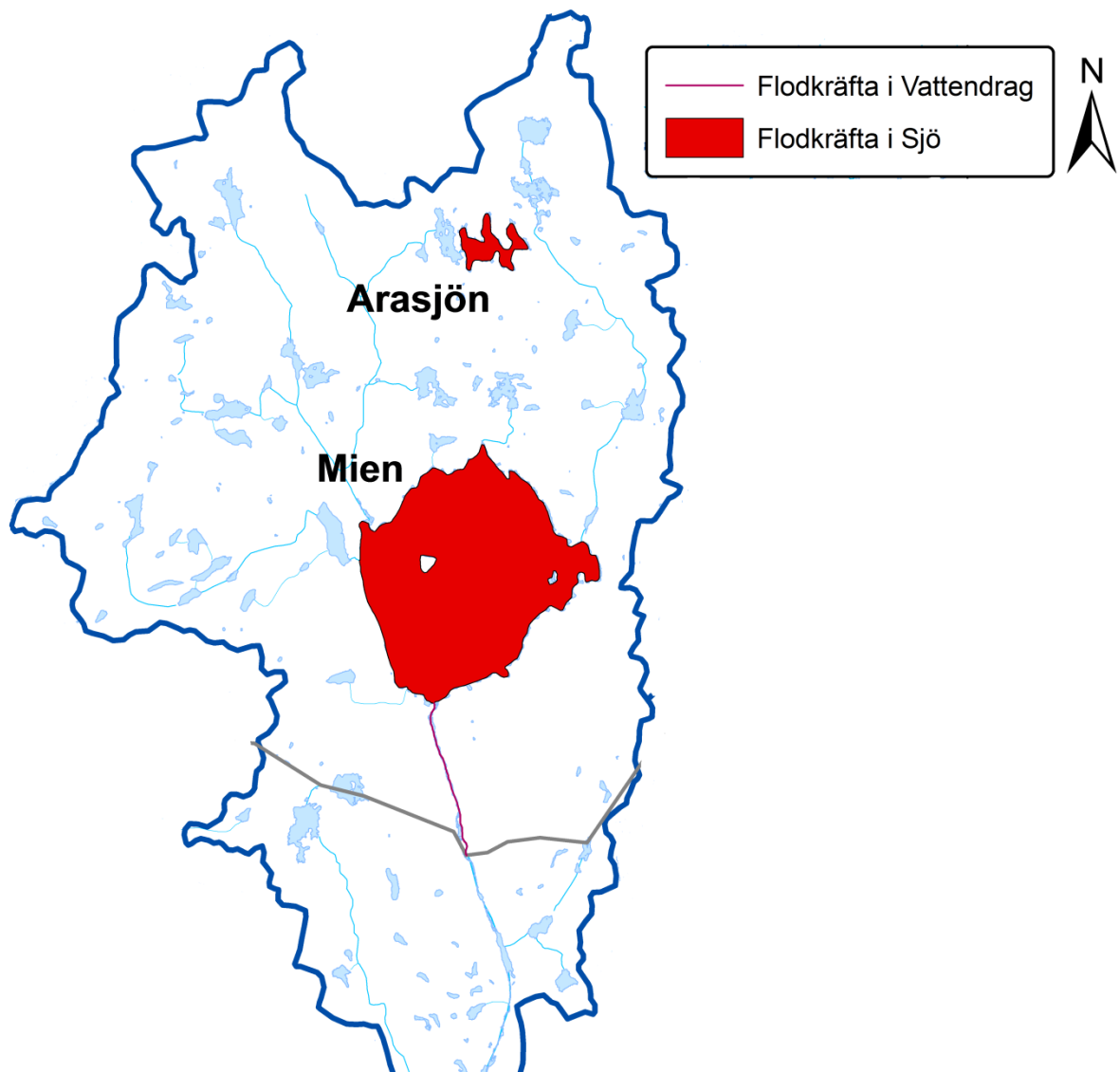
- 2012-10-26 – **Fiskestadsjön, Kroksjön, Hyllen, Ygden, Tiken.** Kräftpest kom i början av 90-talet. Finns inga flodkräftor kvar. Signalkräfta finns i samtliga sjöar.
- 2012-10-26 – **Skärsjön.** Finns flodkräftor i Skärsjön och fångsten 2012 var bättre än föregående år.

Figur 4. Förekomst av flodkräfta inom Bräkneån.

Mieån

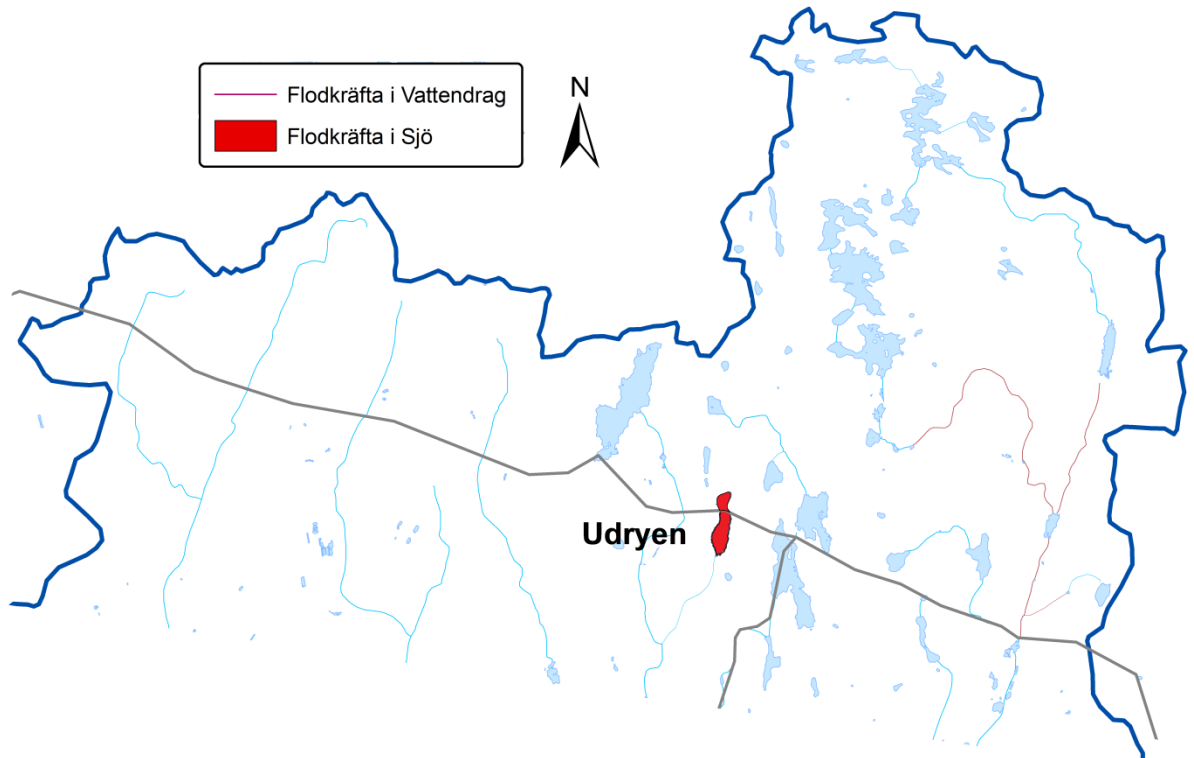
- 2012-10-26 – **Arasjön**. Finns ett bra bestånd flodkräfta som man fiskar på. Vittjar 20 utlagda burar, får en flodkräfta 72 mm.
- 2012-10-31 – **Drevån**. Elfiskeregistret visar att man fångade flodkräfta senast 1988, vid elfiske 2011 fick man inga kräftor. Vid elfiske 2012 fick man signalkräfta.
- 2012-10-31 – **Gårdgölen**. Signalkräfta har observerats här.
- 2012-10-30 – **Mien, Lunksjön**. Finns ett litet bestånd av flodkräfta i Mien. Det är dock rikligt med ål i sjön vilket förmodligen gör det svårt för stammen att växa. Finns inga flodkräftor i Lunksjön.
- 2012-10-30 – **Hössjön**. Fanns förr rikligt med flodkräfta, verkar vara helt borta idag.

Figur 5. Förekomst av flodkräfta inom Mieån.

Skräbeån

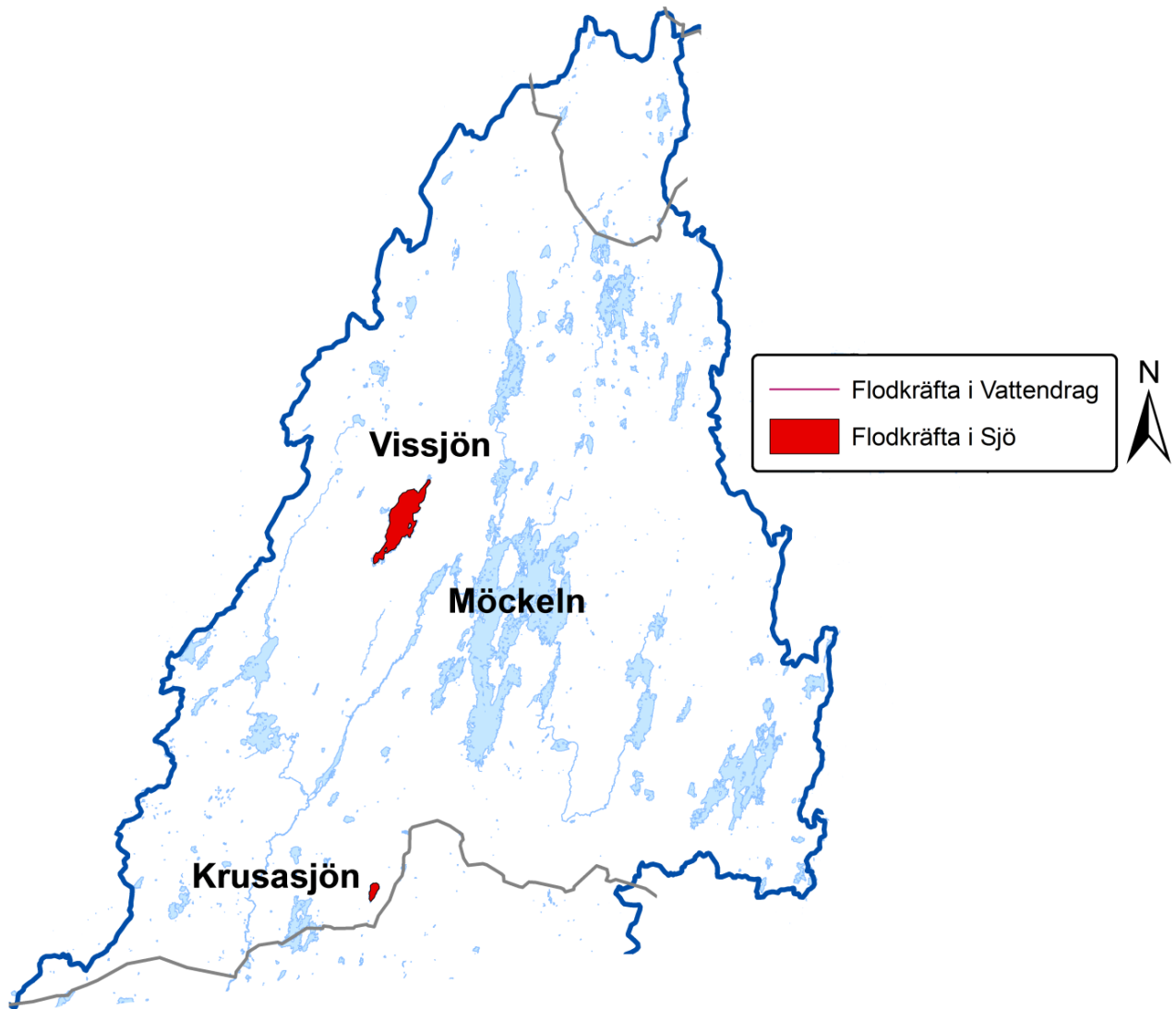
- 2012-10-29 – **Udryen, Norra- och Södra Grytsjön.** Finns ett litet bestånd i Udryen. Inga kräftor i Grytsjöarna. Inga signalkräftor har påträffats i sjöarna men det finns ett bestånd ca 1 km norrut i Västra gyl. Flodkräfta har påträffats under provfiske i Siggebodaån 2007.

Figur 6. Förekomst av flodkräfta inom Skräbeån.

Helgeån

- 2012-10-26 – **Krusasjön**. Finns flodkräftor i sjön men har minskat markant sedan 2005. Viss föryngring äger rum.
- 2012-10-26 – **Vissjön**. Finns gott om flodkräftor i sjön.
- 2012-10-29 – **Hussjön**. Fiskade kräftor 2012, fick ingenting. Pest finns i sjön **Härlden**, uppströms Hussjön, vilket innebär att Hussjön kan ha drabbats av pest.

Figur 7. Förekomst av flodkräfta inom Helgeån.

Lagan

- 2012-10-30 – **Källshultasjön, Mäen, Skärsjön.** Finns ett litet bestånd flodkräfta i Källshultasjön. I Mäen och Skärsjön är flodkräftorna borta och signalkräfta finns i ett litet bestånd.
- 2012-10-30 – **Björkönaån.** Vet inte om det finns, hänvisar till elfiske utförda av Länsstyrelsen. Senaste elfisket i Björkönaån (2008-09-22) visade ett litet bestånd flodkräfta, 1,8 individer/100m².

Figur 8. Förekomst av flodkräfta inom Lagan.

Tabell 1. Sammanfattande status för flodkräfta 2000 och 2012 i undersökta sjöar och vattendrag.

Sjö/Vattendrag	Flodkräfta 2000	Flodkräfta 2012	Övrigt
Alsterån: Hökasjön	Nej	Ja	Två stora hankräfter fångades 2012.
Alsterån: Krogöl	Nej	Nej	2010 påträffades signalkräfta, inte fångats sedan dess.
Alsterån: Losjön	Ja	Ja	Vid provfiske 2012 fick man 8 kräftor på 20 burar.
Alsterån: Marskogsjön	Ja	Nej	Signalkräfta finns.
Bräkneån: Fiskestadsjön	Nej	Nej	Signalkräfta finns.
Bräkneån: Hyllen	Nej	Nej	Signalkräfta finns.
Bräkneån: Kroksjön	Nej	Nej	Signalkräfta finns.
Bräkneån: Tiken	Nej	Nej	Signalkräfta finns.
Bräkneån: Ygden	Nej	Nej	Signalkräfta finns.
Bräkneån: Skärsjön	Ja	Ja	Fångsten av flodkräfta 2012 var bättre än föregående år.
Helgeån: Hussjön	Ja	Nej	Inga flodkräftor fångade 2012. Pest finns uppströms i sjön Härten.
Helgeån: Krusasjön	Ja	Ja	Minskat markant sedan 2005, viss föryngring verkar ske.
Helgeån: Vissjön	Ja	Ja	Finns gott om flodkräftor.
Lagan: Björkönaån	Ja	Uppgift saknas.	Elfiske 2008 visade på ett sparsamt bestånd.
Lagan: Källshultasjön	Ja	Ja	Finns ett litet bestånd.
Lagan: Mäen	Nej	Nej	Signalkräfta i litet bestånd.
Lagan: Skärsjön	Ja	Nej	Signalkräfta i litet bestånd.
Lyckebyån: Mosjön	Ja	Uppgift saknas.	Signalkräfta dominerade sjön 2007, 2012 är flodkräftan troligtvis borta.
Mieån: Arasjön	Ja	Ja	Finns ett bra bestånd flodkräfta som man fiskar på.
Mieån: Drevån	Ja	Nej	Signalkräfta har observerats.
Mieån: Gårdgölen	Ja	Uppgift saknas	Signalkräfta har observerats.
Mieån: Hössjön	Ja	Nej	Varken flodkräfta eller signalkräfta finns.
Mieån: Lunksjön	Nej	Nej	Varken flodkräfta eller signalkräfta finns.
Mieån: Mien	Ja	Ja	Rikligt med ål i sjön, håller nere beståndet av flodkräfta.
Mörrumsån: Fiolen	Ja	Nej	Varken flodkräfta eller signalkräfta finns.
Mörrumsån: Fröjsjön	Ja	Nej	Varken flodkräfta eller signalkräfta finns.
Nättrabyån: Djupasjön	Ja	Ja	Litet bestånd.
Nättrabyån: Markasjön	Ja	Ja	Litet bestånd.
Nättrabyån: Stensjön	Ja	Ja	Planterades ut 1100 flodkräftor 2011.
Nättrabyån: Yasjön	Ja	Ja	Litet bestånd.
Nättrabyån: Östersjön	Ja	Ja	Litet bestånd.
Ronnebyån: Östersjön	Ja	Ja	Vid provfiske oktober 2012 fångas 9 kräftor på 20 burar.
Skräbeån: Norra Grytsjön	Ja	Nej	Varken flodkräfta eller signalkräfta finns.
Skräbeån: Södra Grytsjön	Ja	Nej	Varken flodkräfta eller signalkräfta finns.
Skräbeån: Udryen	Ja	Ja	Litet bestånd.
Skräbeån: Siggebodaån	Ja	Ja	Elfiske 2007 visade på sparsamt bestånd.

Sammanfattning

Förekomsten av flodkräfta har minskat sedan år 2000. År 2000 fanns det flodkräfta i 26 av länets sjöar och vattendrag, år 2012 har den siffran minskat till 15 sjöar och vattendrag. Detta motsvarar en minskning med 42 %.

Det ser fortsatt mörkt ut för de få bestånd som nu finns kvar. Det är möjligen störst chans att man, inom överskådlig framtid, kan hitta flodkräftor Nättrabyåns vattensystem, då dessa sjöar ligger nära varandra och inte verkar ha drabbats av kräftpest uppströms. Dock ska man komma ihåg att om väl signalkräfta eller kräftpest introduceras till ett vatten med flodkräfta försvinner flodkräftan tämligen fort.

Genom att följa det regelverk som finns och de åtgärder som föreslås kan man på ett enkelt sätt minska spridning av kräftpest.

Referenser

Fiskeriverket och Naturvårdsverket. 1999. Åtgärdsprogram för bevarande av flodkräfta. ISSN 1403-5197.

Länsstyrelsen i Kronobergs län. 1999. Fiskar och fiske i Kronobergs län. ISBN91-892-85-03-X.

Länsstyrelsen i Kronobergs län. 2000. Kräftor i Kronobergs län sommaren 2000, inventering och förslag på åtgärder för bevarande av flodkräftan. ISSN 1103-8209, meddelande 2000:39.